

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1874.

Tečaj XV.

Kar se Anže ni učil, tudi Anžek ne zna.

Versko izobraženje in privaja k pokorščini stavlja podlago pokorščini; stariši naj bi le še tole prevdarili:

1. Ker je družina dobro vrejena, velja tudi razloček v starosti med otroci. Mlajši naj spoštuje starejšega. Pametni stariši ne dovolijo, da bi mlajši protivil starejšemu. Starejši naj se postavljajo mlajšim v zgled. Zgled vpliva očitno vzlasti pri otrocih. Razumeva se ob sebi, ka so stariši sami skerbeli, da so se starejši otroci vadili v pokorščini; kajti le takrat, kedar so starejši mlajšim zgled v pokorščini, bodo si mladi prizadevali, da starejše v tem posnemajo.

2. Stariši, čislajte in spoštujte sami svoje stariše; in to ne le iz ljubezni in dolžnosti, marveč, da dajete otrokom lep zgled. Otroci naj zapazijo, da so dedje že več skusili in da imajo prednost zaradi starosti. Ne more drugače, da njihova veljava dobrotljivo vpliva na hišo.

3. Družina naj spoštuje duhovne in učitelje. Da učitelj more vspešno delati, morajo ga spoštovati tisti, katere izobražuje. Kaj pa, da bi že značaj učiteljev mogel tak biti, da bi ga otroci spoštovali; bolj pa, ko mu stariši zaupajo, več more opraviti. Pametni stariši so tedaj v svojem govorjenji in obnašanji do ljudi, ki skerbe za odgojo in poduk njih otrok, prijazni in spoštljivi, nikdar vsaj vpričo otrok ne obsojajo njih osebnosti, njih djanja in nehanja. Ako še otroke v družini opominjajo, da naj bodo vljudni in dvorljivi do gojiteljev, učenci radi porabé vsako priliko, da učitelju skazujejo spoštovanje in hvaležnost.

4. Stariši imajo z učitelji njih otrok eden in isti smoter. Korist

in dobiček je tem večji, čim bolj v soglasji in zastopnosti nameravajo isti cilj, tedaj je tudi sad truda tam obilnejši, kjer so stariši v ozki zvezi s šolo. Ako je prišel čas, ko otrok gre pervikrat v šolo, tako doma otroku toliko lepega pripovedujejo od šole, da otrok komaj pričakuje, kedaj pojde pervikrat v šolo. Ako še oče in mati pervikrat otroka spremita v šolo, in učeniku prijazno povesta: to je naš Janez i. t. d., priljubi se mu šola in učitelj, tedaj nam učiteljem gre le za to skerbeti, da se ohrani in vterdi to spoštovanje in ta ljubezen. Ako se še stariši z učiteljem porazumijo, da dosežejo boljši cilj, ako se pomenijo, kaj si nasprotno žele, kaj zahtevajo, ako stariši opominjajo svoje otroke, da gredo mirno in spodobno z doma v šolo, ako doma čujejo nad otroci in njihovim delom in lenobi ne dajejo potuhe: ves drugačen sad bode obrodilo opominjevanje učiteljev; vse drugače bodo potem otroci napredovali. Ako stariši tako postopajo v porazumljenji z učitelji, ter na to gledajo, da se natanjčno spolnuje, kar je učenik ukazal, ako otroka, kedar je kaznovan, doma ne milujejo, ampak mu sami pokažejo, da se je zakrivil in kazen zaslužil, tako bode odgoja na blagor otrokom, starišem in šoli.

V družini naj se vsaki stan spoštuje. Revež naj ne zavida bogatina, ki mu daje dela in zaslužka. Bogatin naj ne gleda zaničljivo na reveža, kajti revež mu gradi palače, mu preskerbi snovi za obleko in mu pripravi dobrih grižljejev. Revščina ni sramota. Kaj more hlapec, kaj dekla za to, da služita. Hišni gospodar naj tedaj dopove, da so na svetu visoki in nizki, bogati in revni; ravno tako mora biti srednji stan, da gre vse v človeškem življenju po svoji vravnani poti.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XIX.

Rad je zložil Hicinger kako kolednico o novem letu, pisal o znakih ali podobah svetnikov tudi v pratiki, nekaj zastran naših koledarjev v Danici, zapél dvé v koledarčeku Bleiweisovem, posebno čversto podpiral slovenskega Romarja; naposled pa se je lotil koledarstva sam, ter je za Koledarjem slovenskim, ki ga je v III. tečaju l. 1858 vredil bil A. Praprotnik, spravil na svetlobo:

8) Domač Koledar slovenski za navadno leto 1859. Spisal P. Hitzinger, Podlipski farnik. Četerti pomnoženi tečaj. S podobo Bleškega jezera. V Ljubljani. Založ. J. Giontini. Natis. J. Milic.

Ta koledar bi se med Slovenci rad kaj bolj vdomačil, kakor nje-

govi predniki, pišejo Novice l. 1858 št. 39, in mislimo, da ga bodo Slovenci res tudi lahko imeli prav za domačega; zakaj v lični podobi, na ne velikem prostoru, in za majhno ceno se jim tukaj ponuja blaga mnogo potrebnega, koristnega, podučnega in zabavnega, da v nobenem dosedanjih slovenskih koledarjev še ne toliko, in da se novi koledar slovenski lahko méri z marsikterim večjih nemških.

Če posebej smemo nekoliko razločiti obsežek tega koledarja, povémo, da se cele, iz 4 pol v 12sterki obstoječe bukvice, ki jih spredaj kinča lična podobšina bleškega jezera, delijo v 4 dele. Godovni in zvezdoznanski koledarček v začetku razlaga ob kratkem vso koledarsko vednost . . .; zgodovinski in zemljopisni pové letnice imenitnejih zgodb, državnih, cerkvenih in drugačnih, z ozirom na zgodovino slovensko . . .; gospodarski, opravljeni in potni obsega stvari dotične . . .; iz cerkvenopravnega so povedani zakonski zadržki razvezni in oviravni; podučni in zabavni koledarček pa ima v sebi najprej ogled po svetu, potem ogled po domovini, in sicer: Nove najdbe na nebu; Dunaj, avstrijsko cesarsko mesto; Rim, središče katoliške cerkve; Stan katoliške cerkve po svetu, izhodne ali gerške, protestanskih cerkev. Ogled po domovini pa ima: Akvileja, staro sloveče mesto; Bleško jezero, prelepi kraj; Gospa sveta, stara božja pot; Cesar Avgust pred Metulom; Zmaga cesarja Teodozija na Vipavskem; Srečen boj Andreja Turjaškega pod Siskom; Sv. Hieronim, cerkveni učenik, drag Slovencom; Sv. Niceja, akvilejski škof; Sv. Anton Padovanski, znan Slovencom. Kmetijske reči kažejo: Odkup in vravnava zemljišnih obtežeb; Poselski red; Pokončanje škodljivih merčesov. Šolske reči kažejo: Kako se ljudska šola kmalo napravi; Petje v ljudski šoli; Poštevanje desetink. Razne reči: Jud in Turek; Ženica in loterijske srečke; Kako se tat izvó. Pesmi: Leto in letni časi; Dan in dnevne ure; Pravi gospodar, ki je sestavljen po zgledu: „Zadovoljni kmet“ v Nov. l. 1850 in se glasí takole:

Pravi gospodar.

Družino dobro jez imam;
Ime je hlapcom: Delajsam,
Sepoznovlez, Zaranovstan,
Zaslišiberž, Sevurnogan.

Gre Moderuk voznik z menoj,
In Doberum je hišnik moj,
Za kuharco, točajko pa
Ste Lakotrezna, Zejazla.

Mi dekle še pomagajo,
In prav zvesto mi služijo;
So Vredudela, Snažnojma,
Voljnoprenaša, Pridnozna.

Še hišni dve ste mi v posest,
Pobožnaprošnja, Dobravest;
Te mene zibljete lepo,
Da spet zvečer zaspim sladko.

Pravi gospodar, pravijo Novice str. 311, učí najboljši gospodarski red; če bo tega vsak spolnoval, bo tudi gotovo dosegel tisto srečo, ki jo koledar želi v začetku, 1859terno, tolikerno, kakor je velika prihodnja letnica. — Take sreče je pač vsak domoljub želel najbolj

pisatelju samemu, ki sloveč tolikanj — bil je le priprosti duhovnik ali farnik Podlipski. Zadnji čas je bil, da se luč tako svetla postavila je na svečnik. Dolžnost to živo opisal je hrabri Vicko v prijaznem dopisu do strica Bercka Dragana v Verbovcu, iz potne bisage v Nov. 1. 1859 št. 3, ki s tovaršem svojim prišedši v Podlipo str. 19 piše takole:

„Gospoda Podlipskega ni bilo doma, zato mi je dobra ura ostala za premišljevanje sreče in nesreče človeške. Tedaj tukaj stanuje naš učeni rojak! Tukaj, kjer ni mogoče občiti se z učenimi ljudmi, — kjer ni bukviša, pa tudi ne potrebnega denara, da bi si človek kupiti mogel duševne hrane, — tukaj tedaj spravlja neutrudljivi mož bogate plodove bistrega svojega uma na dan! O tem samotnem kraju pač popolnoma velja angleški izraz: „to enjoy one's self“. Zato blagor temu, kdor dosti v sebi samem ima! Tak povsod lahko živi po besedah modrega moža, ki pravi: „Der viel an sich selber hat, gleicht der hellen, warmen, lustigen Weihnachtsstube mitten im Schnee und Eise der Decembernacht“. Tako tudi samota svoje dobro ima.

O mraku pride ljubljani prijatelj domú. Dala sva mu s tovaršem mojim ugibati: kdo da sem? Pa ni uganil zastavice. Ko mu rečem da sem Vicko (t. j. Davorin Terstenjak), poštena verbovska duša, se mi ginjen verže na persi in — „zwei Herzen und ein Schlag!“ je zaklical tovarš moj.

Ker je temna noč že svet pokrivala, sva, na povabilo ljubega prijatelja pri njem čez noč ostala. Slovensk pisatelj sicer nima šampanjarja za svojega gosta, al ima kos domačega kruha pa — pošteno serce. Dišala nama je večerja bolje, kakor da bi nama bil dal kak bogatin v krasni sobani najdražji soupé. Med prijaznimi pogovori so nam ure pretekle, da sami nismo vedili kako. Pod streho podlipskega farovža je mala sobica, ktera je mene trudnega prijazno sprejela. Ne vem, kako mi je na misel prišla Juvenalova:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Mislim, da je ozka sobica rodila to idejo „associationis“.

Drugi dan sva z mojim častivrednim spremljevalcom zapustila mirni podlipski kraj. Podlipskega pa je obletela pri najnem odhodu serčna otožnost, in solze, ktere so z lica padale na zemljo, v kateri tiči močna korenika mile lipe, nama so bile zerkalo — v ginjeno njegovo serce. Slovo jemaje in spomnivši se mnogih pšic, ki so na oba naji letéle poslednje leta, sem rekel prijatlu: Macte! venient, qui sine offenso, sine gratia judicent, etiamsi nunc omnibus tecum viventibus silentium livor indixerit“. Ako se ne motim, sem pri poštemem Seneku bral te besede.

Domú gredé sem pogledal lego starega Nauporta . . . Z Verhnike sva se vernila zopet v Ljubljano . . .

In res, zaslužena sreča je bila l. 1859 Podlipskemu, da je 9. septembra postal farnik in dekan Postojnski, kar so radostni pozdravljali domoljubi in časniki slovenski vsi. Pričelo se je bilo tedaj zanj novo delovanje na polji duhovskem in cerkvenem; toraj je pojenjati moralo nekoliko delovanje narodno na polji slovstvenem in domačem. Skoraj doveršil pa je bil peti pomnoženi tečaj priljubljenega si koledarja, ki ga je dal bil na svetlo že pod naslovom:

9) Domač Koledar slovenski za prestopno leto 1860. Spisal P. Hitzinger, farnik Postojnski. S podobo Borovniškega mosta. V Ljubljani. Zal. J. Giontini. Natis. J. Milic.

„Prav praktične bukvice so za mnogoverstne potrebe djanskega življenja skozi celo leto, pravijo Novice l. 1859 št. 48 tudi o tem koledarju, kateri kakor lanski razpada v 4 dele: prvi je zvezdoznanski, drugi zgodovinski in zemljopisni, tretji gospodarski, opravični in potni, četerti podučni in zabavni ali kratkočasni z nekterimi primernimi premembami . . . Ni skoraj reči, ki je človek za to ali uno djansko rabo potrebuje, da bi je ne našel v tem koledarji, — za to mu gre po pravici čast praktičnega kazala, katero človek kakoršnega koli stanú vsaki hip potrebuje. Namesto dvajset bukev premetovati in iskati, česar nam je včasih vediti treba, imamo v koledarji tem vse pri rokah . . . Le nekaj bi želeli, da bi v prihodnje drugač bilo: namreč to, da bi se slovenskim knjigam ne pridevale podobšine z nemškimi napisi: „Viaduct zu Franzensdorf“ se prilega „Koledarju slovenskemu“ ravno tako, kakor če bi nemškemu „Kalender“ pridjali podobo s slovenskim napisom: „Most v Borovnici“. —

Ker je poslednji — podučni in zabavni koledar — v slovstvu vzlasi znamenit, naj pové se tu, da „Ogled po svetu“ kaže: Zvezde in zvezdiša na nebesu; Stare velike mesti Babilon in Ninive; London, nar večje mesto sedanjega sveta. Ogled po domovini pa ima v sebi: Terst, tergovsko mesto kdaj in zdaj; Borovniški most na južni železnici; Nekdanji gornjograški samostan; Emona in Akvileja v dneh cesarja Maksimina; Slovenci v brambi cesarja Friderika IV.; Slovenska zemlja v veliki francoski vojski; Vojvodinja Virida, prijazna slovenski zemlji; Anton Alojz Wolf, ljubljanski škof; Ignaci Knoblehar, apostoljski provikar v srednji Afriki. — Gospodarske ali kmetijske reči kažejo: Čast kmetijstva; Potrata rodivnega sveta; Potrata živinske moči. — Smešnice so: Huda rosa; Čemu je žganjarju pijača; Nepotrebne priče; Kako se žival privadi človeka. — Pesmi pa: „Kar Bog stori, vse prav stori“ in „Stopinje človeškega življenja“ — obé iz nemščine; izvirna pa je naslednja:

Ribica.

Tam siva gora mi stoji;
Tu viditi drevesa ni;
Je v tmni skrito jezero,
Vodica čista kot srebro.

Je notri bila ribica,
Še mlada vsa postervica;
V globini malo ji je všeč,
Doma le biti grenka reč.

O mati, mati! kak lepo
Je vse tam zunaj, vse svetlo!
O naj saj malo ven hitim,
Se zunaj sveta veselim.

Nikar, o hčerka, v strahu bom,
Je nar bolj varen zate dom;
Sovražnik nima sem moči,
Drugej te kmalo zasledi.

Ne sluša mlada ribica,
Kar stara ji je pravila;
Skrivaj izmuzue se na dan,
Kjer potok se odteka v stran.

Se veseli, se krog verti,
S potokom vred naprej hiti;
Prijazno ji bliši nebo,
Ob kraji rož'ee ji cveto.

Pa ribič pod drevesicom
Sedi z goljufnim ternikom;
Priprosta pride ribica,
In vjame se sirotica.

Prešerna tak se pogubi,
Neverna v to, kar mati uči,
V spomin ti bode njeni zgled,
Da ne zgubiš se s tisto vred.

V o d a.

(Konec.)

Voda je neogiblivo potrebna rastlinam, naj večjim in naj manjšim. Koliko voda tukaj pripomore vidi se iz tega, da imajo vse rastline vodo v sebi. Mlajše, zelnate rastline ima po 70—90 odstotkov vode. Sirovi les, n. pr. hrastov ali bukov ima 20—30%; lahki les, kakor topoli in verbe po 40—50 odstotkov. Ako je rastlinam poglavitni živež voda, katero sprejemajo po koreninah ali po perji, važna je pa tudi rastlinam v tem oziru, da razkroji drug njih živež, kakor n. pr. ogelno kislino, amonijak, kremenovo perst, apno, kuhinjsko sol. Razkrojene dele poserkajo rastline in jih spreminjajo v les, močič, sladkor in rastlinski belak. — To naj bode omenjeno mimogredé.

Isto tako, kakor za rastlinstvo je voda tudi važna za živalstvo. Voda poglavitno sestavlja človeško in živalsko telo; le v kosteh je več terdnih nego vodenih delov, v vseh drugih je pa na pr. pri človeku in tudi pri vretenčarjih več kakor tri četertine vode; v kervi v odmetkih in odpadkih na pr. v potu, slini i. dr. je vode celo 80—99 odstotkov. — A ne samo, da voda naj več sestavlja človeško in živalsko telo, razkroji tudi snovi, ki so v njem, niti ni fizijologiške premembe (t. j. pri opravi našega organizma), pri kateri bi voda ne pripomogla. V vsaki jedi, katero zavžijemo, je več ali manj vode; meso po klanji ima 77 odst. vodenih delov, mleko 86—89%; v naj bolj močnem vinu v Tokajcu in Madeirovcu je

le 10—15 odstotkov alkohola, drugo je voda. Ako to vse odštevamo, je še voda poglavitna vravnalka toplote, lastne toplo-kervnim živalim posebno pri človeku. Ko namreč človek nekaj vode v telesu po plučih v parni podobi izsope, nekaj pa se je kakor pot, ki kmalu izhlapi, iz kože izločuje, razhlaja se pri tem, ko voda po plučih in na koži izhlapi in ko se tako veliko gorkote zvezuje, polagoma človeško telo, in se ubrani, da se ono (telo) preveč ne razgreje. — Kako človeka po leti vročina kuha, dokler se potiti ne začne! Ko bi to ne bilo tako vravnano, bi se človeku pod vročim pasom in pri nekaterih vročnicah kri tako razgrela, da bi ne mogel živeti. Pomankanje vode, ki tedaj tudi po plučih in po koži ne izhlapi, je mnogokrat pri hudem potovanju ali pri težkem delu ob sila vročih dnevih vzrok solnčarici (unetju možganov po solnčnem pripeku). Telo se namreč tolikanj razgreje, da življenje mora ugasniti.

Ako je že rastlinstvo in živalstvo sploh brez izjeme, vezano na vodo, kolikanj več to velja od rastlin in živali, ki v vodi žive, in hitro odmerjo, da niso v vodi. Omenimo tukaj iz rastlinstva najkrasnejše vseh cvetlic, gujijanskega lokvanja (*Victoria regia*), kraka i. dr. Ako je že vodnih rastlin neznano veliko, koliko je še žival, ki so vezane na vodo! Po naših potokih, rekah, po stoječih vodah, po dnu morja vse se giblje in ziblje. — Kolika razlika žival, od enakomerne mase prvotnih živalic, (Protozoen), katerih je v eni sami kapljici vode na tisoče, od foraminiferov (morskih živalic, iz katerih oklepkov je kreda, ki sestavlja veliko gor na Francoskem in Angleškem) in korali, ki so še dandanes podlaga novih otokov, — do največje vseh živali morskega kita, ki enako veliki ladiji, brodi po severnih morjih. Tisoče in tisoče plemen so že pridni preiskovalci spravili iz dna morja in jih vverstili, koliko jih pa zakriva še morska tmina!? Že plasmist poje: „V morji, ki je neznano široko in globoko, tam gomazi živali brez števila velikih in malih“. Prav lepo govori od tega Humboldt v svojem „Kosmos“. „Na unanje ne toliko različno, kakor poveršje terdin, ima vendar morje, ako se njegovo notranjstvo bolj globoko preiskuje, znabiti več organskega življenja od katerikolega prostora na zemlji. Karol Darvin tedaj po pravici govori, ako pravi, da naši gozdi ne prikrivajo toliko živali, kakor nizki gozdi v oceanu: tam, kjer, v morskno globino svoje korenine stegujejo alge, ali pa prosto plavajoče kaluge, katere je val od tal odtergal, razvijajo svoje nežno perice, katero zračne stanice kvišku vzdigajo. Drobnogled čudovito v nas povzdiguje vtis, da je ocean ves oživljen, nenadoma se širja prepričanje, da povsod se giblje občutenje.“ Dvoja svojost vode pa naj več učini razvijanje organskega življenja. Voda more namreč veliko podnebnega zraka poserkati; v zraku sta pomešana kiselc in dušec, voda pa iz podnebnega zraka razvezuje veliko več kiselca, kakor dušca, živalim in rastlinstvu na korist: navadni zrak ima namreč po 20 odstot., taki pa, ki ga je voda poserkala 34:9 odst. kiselca.

Prost kislec (v vodi pa je kislec z vodencem kemično zvezan) je pa rastlinskemu in živalskemu življenju neogiblivo potreben. V prekuhani vodi, katera je tedaj zraka oproščena, ribe prav v kratkem času odmerjó. Druga zelo važna lastnost vode pa je, da se med 0° in 4° Celsij. razgreta ne razširja, ampak sterjuje, da je pri + 4° C. najgostejša, naj težja tedaj težja kakor led. Ta opomina vredna izjema pa nareja tudi, da po zimi in po severnih krajih voda ne zmerzne do tal, ker potem bi minulo vse organsko življenje.

Predaleč bi zašli, ko bi na dalje še omenili, kako mnogoverstno se rabi voda v človeškem življenji. Omenimo le velikanske prekucije, ki je prestrojila vso obertnost in vse družinske razmere, ko je izumel Anglež Jamez Watt, da se vodena prožljivost pridobi v službo človekovo. V resnici zaznamuje izumenje parnega stroja začetek nove dobe v svetovni zgodovini. Človeku daje sto tisoč rok, nadomestuje mu na tisoče tovornih in vprežnih žival in vetru enako, vsako daljavo hitro prestopa. Parne ladije se ne menijo za veter, niti za tok in hitro, da bi človek komaj mislil, posredujejo promet med naj bolj oddaljenimi kraji. Železnice vežejo kakor sedaj v severni Ameriki obrežje velikih celin, katero je sto in sto milj vsaksebi, in raztegujejo svoje mreže v naj bolj neznane kote po svetu, odpirajè povsod omiki in napredku nova pota. Sili vodenega sopara je pripisovati, ako je stari vzor o kosmopolitizmu, o eni človeški družini na celem svetu, bliže kakor nekdam.

Poslednič omenimo še vode, kot zdravila v boleznih. Ne govorimo tukaj od nekaterih hidropatov, ki hočejo z vodo vse ozdraviti, in tam govore od učinkov, kjer jih ni bilo, ampak govorimo le od tistih zdravilnih moči vode, katere ima v resnici po splošnjem in po posebnem izkustvu zdravnikov.

Merzla voda in še bolj pa led, kateri, ne gledé na nizko stopnjo gorkote, telesu že s tem veliko gorkote jemlje, da se pri tajanji veliko toplote zvezuje, je poglavitno sredstvo, da se zniža zvišana toplota posamesnih delov pri prisadih in sploh telesom lastna toplota pri vročnicah. Kako zdravilna je voda, ali led pri prisadih, ali pri vnetji pljuč, možganov i. t. d. Obkladki tukaj koristijo, ko odtegujejo naravnost gorkoto, ali pa tako, da kervne posode, ki so se pri vnetih delih zelo razširile in s kervjo preveč napolnile, skupaj zlečejo in tako kervni tok, ki zaliva kakšen del, ustavljajo in zmanjšujejo. Iz tega vzroka tudi merzla voda in led kri ustavlja. Še bolj pa telesno vročino znižujejo splošne merzle kopeli. Pri nekaterih boleznih bolnike zavijajo v merzle rjuhe, in kakor nekateri terdè, pomaga to pri legarji. Tako odtegovanje gorkote ubrani, da se lastna gorkota ne zviša do stopnje, v kateri je smertonosna. Nasprotno pa morejo tudi kopeli gorke vode, da še celo vodenih par prav koristne biti tam, kjer je treba vodo dopeljati do posameznih delov,

ali v pot spraviti in drugega kaj. Koliko koristijo gorke kopeli pri gnojnih prisadnih, gorke ali parne toplice pri revmatizmu, pri kožnih boleznih, pri bolezni na obisti! Pri boleznih merzla voda vročnico tolaži, in kar je posebno važno za organizem, kri obvaruje tolikanj, da se more po žilah pretakati in izločevati odmetke in odpadke. Nekateri pravijo, da je pri koleri, kjer je zavoljo silnega spraznjenja, naj več nevarnosti, da se kri zgostí, poglavitno ozdravljanje v tem, da se bolnikom daje, kolikor mogoče, obilo vode. Morda ni preveč, ako rečemo, da srečno ozdravljenje v kopelih ni toliko pripisovati rudninskim delom, katerih je vendar primerno malo po vrelcih, kakor vodi sami na sebi.

Prav je tedaj imel gerški pesnik, ko je prepeval: Naj žlahtnejša stvar je voda (*ἀριστον μὴν ὕδωρ*). Pa je vendar tudi voda, ta oživljavajoča tekočina, to močno zdravilo tolikanj bolezni, kedar so v nji pomešane gnjijoče organske stvari, izvor škodljivih okužnin in nalezljivih bolezni. Tako se je kolera, legar poglavitno izcimil v taki vodi. Kakor večkrat, tako je tudi tukaj v naravi, prav blizo skupaj življenje in smert, blagotvornost in poguba; v strugi, kjer cveto zdravilne zeli, raste tudi strupena trobelika; nevihta, katera napaja žejne livade, upepeli tudi kmetu hišo in mu pokonča up in trud vsega leta.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

15. dan septembra. (V grof Harrach-ovi sličini galeriji.) V mali dunajski kašipotni knjižici, ki me je opomnila marsikake znamenitosti, bral sem, da se grof Harrach-ova sličina galerija vsako sredo in saboto videti more, in da hrani ona izverstna dela. Danes popoldan je bilo zopet nekaj ur prostih, toraj smo se bili napotili vsi štirji gorenjski učitelji proti Harrach-ovi palači, katera se nahaja v znotranjem mestu, Freitung, h. št. 3. Postrežljivi portir nam je na vprašanje, kje je sličina galerija, z veliko prijaznostjo odgovoril in pokazal nam pot proti vходу. Le gredé smo se nahajali na omenjenem kraji. Tri velike in ena manjša soba hranijo bogato zbirko. Vse stene so od tal do stropa poobešene s sprelepimi slikarijami, vsaka ima pozlačeni okvir, in raznoverstnosti v predmetih in barvah je toliko, da se človek kar zamákne v ogledovanje. Jako pripravno bilo je tudi to, da je koj v prvi sobi na mizi

ležal sličini zaznamek (katalog), ki naznanuje pomén posamesnih slik in tudi umetnikova imena. S tem zaznamkom v rokah hodili smo od stene, do stene, od sobe do sobe, in napajali oči v ogledovanji izverstnih slikarskih umotvorov. Ker so vse sóbe tako vravnane, da páda svetloba od stropa dol, so tudi slike enakomerno razsvitljene, kar očesu posebno dobro dé. Zlasti zadnja soba kazala nam je toliko lepotij, da se jih nismo mogli z lepa nagledati. Da bi pa tu govoril bolj natanjčno o posamesnih delih, bi mogel preveč pisati, in bi presehalo to tudi moj namen. Zadostuje naj to, če rečem, da nobenemu ne more žal biti za korake, ako se potruji v dragoceno Harrach-ovo sličino galerijo. —

16. dan septembra. (Izlet s preč. gosp. kapitularom o. Schirnhoferm v Klosterneuburg.) Akoravno nam na Dunaji ni nobeden dan minul brez ukov in brez prida, so nam bili vender izleti v okolico posebno prijetni, ker so nam služili poleg pridobljenih véd tudi v veliko zabavo. In ker si je bil zlasti preč. gosp. docent Schirnhofer s svojo inteligentno, ob enem pa tudi resnično prijazno, ali bolje reči prijateljsko obnašo proti nam serca vseh učiteljev pridobil, smo se tudi že več dni naprej veselili današnjega izleta v Klosterneuburg; in to tem več, ker je imel biti z a d n j i. Ob 1. popoldanski uri napovedano nam je bilo sniditi se na „Judenplatz-u“ v znotranjem mestu, kjer so nas pričakovali naročeni „omnibus-i“. Lepi dan in nenasitljiva vedoželjnost sta bila precej sporodila v meni misel, češ: „fant tû-legori na verh omnibusove strehe (kjer je bil vravnán sedež za tri osebe) boš splezal; od tam boš lahko gledal na okrog, da boš „kontent“. Sicer boš, ako vas voznjač prekucne, padel za ene komolce dalje kot drugi, pa — saj si precej velik, se boš že pobral“. Tako sem jo bil zmodroval, namen tudi speljal, in se tega kratko malo ne késal. Iz znotranjega mesta prišedši peljali smo se mimo „Votiv-cerkve“, državne zbornice, Rudolfove vojašnice in Jozefinum-a, tu dalje po meni neznanih in tedaj tudi še ne vidjenih ulicah IX. dunajskega okraja. Konjički bili so bolj slabe postave in urnosti, zoper kar se pa jez nisem imel čisto nič pritoževati. Sem vsaj vedel, da bom vendar kako reč lahko bolj natanjko ogle dal. Zunaj „Nussdorfer Linie“ se nam je k desni hipoma svet odperl. Vgledal sem v pervej versti kake dva streljaja oddaljen cesar Ferdinandov stroj, ki goni vodo iz Donove po dunajskih vodnjakih; — višej naprej in bolj proti zapadu pa se mi je kazala zmed nižjih poslopij nova Brigittenau-ska cerkev, katero sim bil že nedavno poprej v bližavi bolje natanjčno ogledal. — Na levo razprostirali so se nam ob cesti nizki griči, kjer more biti posebno prijetno bivati; kajti poletnih hiš videti je po njih mnogo; da, še več, bogati verniki Mojzesove vere vravnali so si celo tu prostore za svoj večni počitek, t. j. svoje pokopališče. V ozadji teh gričev dvigujeta se zmed verste raztegnjenega gorovja zelo

enako naši Šmarni gori dva sosedna verhova, Golovec (Kahlenberg) in Leopoldova gora (Leopoldsberg), obadva okinčana z mogočnimi stavbami in cerkvama. Ako bi tudi ne bil vedel, da bližamo se Donovi, bil mi bi naznanjeval to že vlažni vetrič, ki nam je naproti pihljaj, sim od ogromne reke, mokrotni zrak. Kmalu smo bili v „Nussdorf-u.“ Ta vas spominja nekoliko na ljubljansko predmestje Krakovo, kajti tudi tu videti je mnogo malih vertičev z razno zelenjavo, kar se v mestu lahko dobro proda.

Od „Nussdorf-a“ naprej zaobrnilo se je naše popotvanje proti zapadu v dolino, katero omejuje k levi Leopoldova gora, k desni „Bisamberg“, dolinsko planoto pa skoraj vso zauzema ogromna Donova, hrušivši nam nasproti, ter podivši dalje svoje valove prek Dunaja in proti Ogriji. Krasna naravska slika pač je to! Raz Leopoldove gore bliščala nam je v dolino velika dvastolpna cerkev, in danes sem lahko gledal v resnici oni predmet, katerega sem pismeno izdeloval svoje dni pri učiteljski preskušnji, ko mi je bil dotični gosp. učitelj dal poslovenjati — se vé brez slovarja — iz nekega berila oziroma tehniških izrazov gotovo ne lahko zgodovinsko povest „die Gründung des Stiftes Klosterneuburg“. Taisto uro pač nisem mislil na to, da čez toliko in toliko let bom djansko lahko prevdarjal, kako dalječ zanesel je bil veter naličje mejne grofinje Neže, sopruge Leopold-a IV. (s priimkom Svetega), in sicer iz visocega grajščinskega hodišča na Leopoldovi gori do tje, kjer se zdaj nahaja Klosterneuburški samostan. — Pa tudi še mnogi drugi predmeti stavili so se mi na mojem potu pred oči. Vozivši se tesno ob podnožji Leopoldove gore videti sem mogel, kako se stavljajo železnice. Tik vozne ceste namreč delali so cesar Franc-Jožefovo železnico, ki gre in peljá proti Češkemu. Mislil sem včasih: Bog vé, kake térdne podlage delajo tacim napravam, po katerih se prevažvajo strašanske teže; ali od vsega tega tu ni bilo sledu; akoravno se vije železnična tir tik ob obrezju dereče Donove. Vsa „copernija“ zastala je v tem, da so na eni strani kopali breg, in na drugi delali iz skopane persti nasip, ter pokladali gor lesene podlage za šine *). Naj bolj zanimala pa me je mogočna kraljica avstrijskih rek, modra Donova, po kateri je vesljalo mnogo šajk in manjših ladjic. Tem predmetom pridružil se je zdajci tudi še drugi, nov prizor. Naravnost pred nami pokazal se je namreč na zmernem gričku veličastni Klosterneuburški samostan z dvastolpno cerkvijo; poleg njega k levi mično mestice, še dalje naprej unkraj Donove v ravnini mesto Korneuburg, ter mnogo družih

*) Bral sem poznej v časnikih, kake težave je delala vožnja s pričetka na tej železnici. Jaz sem se temu ravno tako čudil, kot „jeremiadam“, ker so na Dunaji zadnja leta novonasajeni drevoredi šli tako naglo pod zlo. Kdor je videl Franc-Jožefovo železnico delati, in kdor je bil priča, kako so n. pr. l. 1869. mladim drevesom včasih ob naj hujši popoldanski vročini priliivali, lahko je natanjčno umel vse to, zraven pa tudi v živo razvidel, kaj pomeni nemški rek: „Alles purer Schwindel!“ Pisavec.

vasi i. t. d. Počasni vožnji vklub smo bili poprej v Klosterneuburg-u', kakor sem želel. V bližavi mesta odpirala se nam je k levi obširna stranska dolina, kjer se versté vinogradi za vinogradom; ob desni poleg ceste pak so prostori, kjer se vadijo postavljati vojaki „pionirji“ mostove. V Klosterneuburg-u in sploh ob mestih pri Donovi biva namreč mnogo vajakov te verste, med katere vverstujejo tudi naše bistrourne slovenske fante. Potem ko nas je objel koščati drevored, in smo se vozili mimo novega kolodvora, jela se nam je pospenjati cesta navkreber; verh višine smo bili pa tudi že v jako prijaznem mesticu. Prišedši čez glavni terg, ki je ozališan z visokim kamnitnim spominkom ter kipom Matere Božje ukrenili smo odtod proti samostanu, da bi zvedeli, kje se nahaja veliki sadjerejni vert in vinogradi, kar oboje ogledati bil je namen našega izleta. Tu pričakoval nas je že eden zmed vertnarjev, in hipoma napotili smo se naprej proti sadjerejnemu vertu, ki se nahaja zunaj mesta na zgornji strani. Koliko časa bi mogel o tej ogromni drevesnici govoriti, lahko posnamejo spoštovani gg. sobratje iz tega, ako povem, da obsega 20 oralov zemlje, in da se nahaja v njej okoli 3000 sort razno-verstnih sadnih plemen in tudi nekaterih nenavadnih gozdnih dreves. Kar daje vertu tudi še posebno prijetnost, je njegovi visoki položaj in neizrekljivo mikaven, res klasičen razgled iz njega. Na desno doli, konec navpičnega griča, stoji majestetični samostan s prekrasno dvastolpno cerkvijo; okrog njega na izhodni in zapadni strani mesto, nasproti nam unkraj ogromne Donove mesto Korneuburg in hrib Bisamberg z okopi iz leta 1866. za Avstrijo tako žalostnega; od tega hriba proti levi pa v ozadji obširne okolice versta nizkih gričev, po katerih je bilo ravnokar omenjenega 1866. leta Prusov kar natlačeno, ki so hotli vlomiti na Dunaj. Po pripovedovanji gosp. vertnarja so se prav dobro videla iz sadjerejnega verta nočna stražna ognja (Wachfeuer) teh naših velikih neprijatlov, katerim pa vendar temu vkljub mnogi zasleplenci gladijo tudi še naše dni ravno pot v lepo Avstrijo!!! Konec sprelepega razgleda dela k levi dalječ gori razvalina Breitenstein-ska. Lega verta je polagoma navzdolna; nekoliko je tudi stopničasto-vravnane (terrassenartig); oddelek njegov, zvani „pomologisch-botanischer Garten“ ima še posebno ograjo iz živega plota (tedaj vert v vertu), da je toliko bolj zavarovan pred kakim nepovabljenim gostom. Sprehajajè se po obširnih prostorih razlagal nam je g. vertnar to in uno, pravil o raznem ravnjanji in postopanji pri odgojenji dreves, in marsikako opombo bi si bil rad vpisal, ko bi nam ne bilo treba preveč hiteti. In zakaj? Temni oblaki zager-nili so bili namreč celo obzorje, vsaki trenutek protili nam z hudo plóho, katera nas je res tudi, vzajemno z hudim pišom, veliko prezgodaj zapodila iz verta. Prav zelo velik križ nam je bila napravila ta jako neprijetna nevihta — čez naš račun; kajti iz sadjerejnega verta namenjeni

smo bili še v vinograde, kar pa je zdaj zaradi precej velike daljave in pri vedno hujšem nalivu moglo zaostati. Napotili smo se toraj nazaj proti mestu, ter hoteli tam ogledati vsaj še one naprave, pri katerih nam dež nagajati ni mogel.

Perva pot bila je proti samostanski sodariji (Binderei). Ondi nahaja in kaže se namreč menda po vsej Avstriji znani sodček, ki ne drži nič več in nič manj, kot 999 veder, ali 39.960 bokalov. Iz kakšnega vzroka se ne rabi več, in zakaj je bil prenesen iz kleti v sodarijo, nisem vprašal; nekoliko pa pové že njegov šaljivi napis, ki se glasi:

„130 Jahre alt,
War's mir im Keller nun zu kalt,
Dort rutschten 1000 über'n Rücken,
Auch hier wird man mich nicht zerdrücken.“

Prijazni sodar nam je velikana (zaradi teme v sodariji) vsega osvetil, da smo mogli natanjčno ogledati ga; tudi čepne durice nam je odperl, da smo, kar nas je bilo bolj silnih radovednežev, lahko v njega zlezli. No, in da sem bil tudi jaz vmes, se umé. Počastila sva jaz in S—é sod gotovo nenavadno s tem, da sva v njegovem oserčji krepko zapela našo slovensko-národno: „Pridi Gorenec“, kar je po vsej sodariji bobneče odmevalo. (Dalje prihodnjíc.)

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. Za vdovskim je imelo 10. sept. slov. učiteljsko društvo svoj občni zbor. Navzočnih je bilo 48 udov, med njimi derž. poslanec dr. Razlag in 1 duhovni učitelj. — Pervosednik pozdravlja pričujoče, in pove vzrok, da ni bilo 1. l. občnega zbora, (svetovna razstava na Dunaji) in naznani dnevni red. Blagajnik in tajnik poroča o društvenih zadevah. Društvo ima 89 udov, med temi 12 neučiteljev, trije so duhovni neučitelji. Dohovkov je bilo od 1. oktobra l. 1872 do konca avgusta l. 1874 — 358 gl. 3 kr., troškov pa 293 gl. 49 kr., ostaja tedaj gotovine 64 gl. 54 kr. Nekateri udje so še z letnino na dolgu, in društvo ima tudi še nekaj dolga za »Imenik«. Odborovih sej prav za prav ni bilo več kakor dve; namreč 28. septembra 1872, ker se je vstanovil odbor in je bilo posvetovanje, kako speljati društvene sklepe. A precej pri tej seji se je bilo pokazalo, da zvoljeni ljubljanski odborniki razum nekaterih nočejo prevzeti odborništvá; ostalo nas je bilo le nekaj malo ljubljanskih odbornikov in drugi zunaj Ljubljane stanujoči. V teh okoliščinah sem prevzel jaz kaso in oskerboval, kakor vedel in znal, društvena opravila. Odborovih postavnih sej ni moglo biti; kdo poverne unanjim potnino? — Tako sijajnih besed, kakor druga leta, tudi nismo mogli napraviti, ker število ljubljanskih udov se je skercilo na 7. Res, da je to zlata številka, a šteje pa vendar le malo. Delovanje tedaj ni moglo biti namenjeno za javnost. — Dušne hrane, branja časopisov no, tega nam pa ni manjkalo, samo časa, v katerem bi bili brali. Društvo ima razen vseh domačih (ljubl. časopisov) izvzemsí Laib. Ztg. naslednje časopise: 1. Volksschule, 2. Schulbote, Besednik, Zoro, Slov. učit. — »Tovariš.« vredništvo dobiva za zameno 2 češka, 2 horvaška, 2 nemška, 1 serbski, 4 slovenske (unanje)

liste, ki so društvenikom na razpolaganje. — Druga odborova seja, pri kateri je bilo po pravilih zadost odbornikov, je bila 6. avgusta 1874. Tam smo določili čas občnega zbora, njegov program in sklenili pravila preurediti. — Pred vsem nam je sedaj treba podlago postaviti našemu delovanju s primernimi pravili. Slovensko društvo osnovano l. 1871 bi bilo imelo obsegati vse slovenske učitelje. — Nekaj učiteljev iz drugih kronovin je sicer pristopilo, a ne ravno mnogo. Ko sem l. 1872 prevzel tajništvo je bilo vpisanih vseh društvenikov 185. — Vsakdo pa ve, da je pri društvih vpisovalna številka večja, kakor je pravi stan društ. udov, ker vpisovalna številka le kaže, koliko jih vstopi, a ne koliko jih izstopi. 15. julija 1873 sem v 14. l. »Uč. Tov.« opomnil dolžnike na vplačevanje ter pristavil, da tisti kdor ne plača zaostale letnine l. 1872 neha biti v 6 tednih ud temu društvu, in tako jih je molče mnogo istopilo.

Odbor je obljubil izdati »Imenik« vseh slovenskih ljudskih šol po Kranj., Kor., Štaj., Pri., Og. — Eden je obljubil to, drugi to; a vse delo — ne le vredovanje, tudi drugo, je pripadlo tajniku. Imenik se je začel tiskati meseca avgusta p. l. Ker je pa m. septembra in okt. naj več prememb pri učiteljstvu, sem nekaj odlašal, da pozvem spremembe, iz teh in drugih vzrokov, ki pa niso stvarni, se je stvar zavlekla do spomladi.

M. aprila sem razposlal »Imenik« vsem tistim udom, ki so za l. 1872 vže plačali, ter sem tirjal ostalo letnino za 1873 in 1874. (list 7. l. 1874.) Pristavil sem pa zraven: kdor ne misli dalje ud biti društvu, naj mi »Imenik« nazaj pošlje, a dobil sem le 1 nazaj. Eni so plačali zaostalo letnino, drugi zopet ne, mislim pa, da čast in poštenje veleva vsakemu poravnati svoj dolg ali se naravnost odpovedati društvu, kar so tudi nekateri plačevavši svojo letnino storili.

To je bilo društveno delovanje. Res ni bilo veliko, pa tudi ne vem, kaj bi bili mogli še storiti in kako? Pošiljati peticije za zboljšanje plače i. dr. — Peticije se oddajajo takrat, kedar je upanje, da se kaj doseže. Dasiravno pa društvo samo ni peticij pošiljalo, je vendar potrebe kranjskega šolstva svetu odkrival dr. Razlag v deželnem in državnem zboru in zagovarjal učiteljstvo, in dosegel, kolikor je v sedanjih okoliščinah le mogoče. — Učitelji niso bili pozabljeni; v sedanjih okoliščinah je pa nam slovenskim učiteljem več poguma in vztrajnosti treba, da ostanemo stanovitni pri svojem narodnem prepričanju, kakor da drugikrat, v vgodnih okoliščinah, aktivno delamo.

Društvene zadeve je razpravljal »Učit. Tov.« Glasilo društveno se ne more imenovati, ker ga društvo ni začelo izdajati, niti ga izdajati in zalagati ne more. Začel je list izdajati g. A. Praprotnik, zalaga ga pa še sedaj g. J. R. Milic. Slučajno je bil predsednik, oziroma tajnik učit. društva tudi vrednik »Učit. Tovarišu«, ki sta jemala učiteljske razmere v svoj list. List sicer učitelji pišejo, a z naročevanjem jih podpira konservativna stranka, posebno duhovni, ki podpirajo vsako domoljubno početje do odločene meje. Tudi pred l. 1873, dokler še na Kranjskem ni bilo »Schlztge«, list ni imel toliko naročnikov iz med učiteljev, da bi bil mogel shajati. Da jih je pa bilo l. 1873 in potem še manj, lahko se razume; ljudski učitelj ne more vsemu kaj, in si ne more vsega naročiti; sicer tudi »Učit. Tov.« marsikateremu ne ugaja več; vsem nikdo ne ustreže. »Tov.« je pedagogično didaktični list; pedagogika pa ni vednost kar sama za se in se upira na dušoslovje, odgoja pa pri kristjanih na kerščanske dogme in mravstvo, ki iz njih shaja. Taka načela je zastopal list, ko je začel shajati; pošten list pa ostane svojemu načelu, ali pa neha, ako nima ljudi za sabo, ne spreminja se ne, da bi s tem naročnike lovil. »Tov.« pa ni cerkveno političen list, tedaj ne pretresuje postav, niti se ne spušča v državno-pravna vprašanja.

Postave se dajejo in se spreminjajo, a nam je računati s faktorji, ki jih imamo pred sabo. Po svojem jeziku je pa »Tov.« slovenec, in ima nalog kolikor premore, nanašati kamen na kamen, da postane palača; njegovo načelo je pred vsem: skušajmo, da ohranimo to, kar smo od l. 1848 dobili za narodno šolstvo; sicer je to malo, ali nekaj je že tistemu, ki pozna prejšnje razmere. Slovenski učitelj mora imeti učne pripomočke v slovenskem jeziku, v tistem jeziku, v katerim on predava. Nemške knjige so nam zaklad v zemlji, kateri moramo še le skopati, da ga rabimo. Nastopni učitelj mora pred vsem nauk v realijah v tistem jeziku slišati, v katerem jih bode on podučeval, ako pa njegov učenik ne more ali ne sme tega prednašati v slovenskem jeziku, kako se more to tirjati od nastopivnih učiteljev? »Tov.« si je od nekdaj prizadeval, da je prinašal berila, kakoršnega ljudski učitelj res potrebuje in je v prejšnjih letih tudi nekaj za jezikoslovje storil; lahko bi bil bolje pisan, ko bi imel duševne in materialne moči na razpolaganje. Našim neprijateljem pa s slovenskim šolskim listom ni vstreženo, naj bode vredovan tako ali tako, in njih zvižčnost najde povsod nekaj, kar graja; kajti na svetu ni nič popolnega.

Poslednjič pristavi poročevalec: »razložil sem društvene zadeve, povedal o časopisu, ki je razpravljaj učiteljske zadeve. Iz tega vidite, da slovensko učiteljsko društvo še živi, ali vztrajnosti, zmernosti, stanovitnosti in modrega obnašanja nam je treba, da se ne ohranimo samo, temveč tudi napredujemo.

G. Stegnar nasvetuje, naj bi se »Imenik« po znižani ceni »po 30 kr.« *) prodajal, da bode imelo društvo vendar nekaj povračilo za troške. Sprejeto.

G. Lapajne pravi, da je odbor premalo delal i. dr. (koliko je predsednik tega kriv, se lahko vidi iz tajnikovega poročila), poročevalcu pa pravi, da je sam sebe hvalil.

Potem zbor prestopi na 2. točko: preuredba društvenih pravil. — G. poročevalec bere po odbornem nasvetu prenarejena pravila, §. za §., točko za točko. Neplodnega razgovaranja, ugovaranja in nečimurnega besedovanja ni bilo ne konca ne kraja, in poslednjič se vendar-le sprejmó pravila po odborovem nasvetu z nebitvenimi spremembami.

Po nasvetu g. Gerkmana ostane sedanjí odbor; nasvetovana in odobrena pravila se predlagajo slavni vladi, da jih poterdi, in v tem slučaju odstopi stari odbor in se umakne novemu odboru, ki se je nemudoma volil po listkih. Voljeni so: Andri Praprotnik, Feliks Stegnar, Ivan Tomšič, France Govekar, M. Močnik, Ivan Lapajne, Blaž Kuhar, Jernej Čencič in France Gerkman. Ob 1¹/₂ uri se konča zborovanje in potem zboruje »Národna šola«.

— 21. septembra je bila tukaj učiteljska deželna skupščina. Navzočih je bilo vseh skupaj 32 odposlanih, okrajnih nadzornikov in nekaj izvedencev, ki imajo posvetovalni glas. Duhovnih nadzornikov ni bilo. Seje so bile dopoldan in tudi nekatere popoldan. Razen naznanjenih toček prišle so v obravnavo tudi nasveti posameznih udov, izmed katerih naj dalje sega: zboljšanje učiteljskih plač in prenešenje imenovanje učiteljev po deželnem šolskem svetu, krajnim svetom se ima vzeti ta pravica. Zborovanje se je končalo v četrtek o poli šestih. Prilično morda kaj več.

— Mestnim ljudskim učiteljem v Ljubljani je plača od 600 na 700 povišana, podučitelji dobivajo po 500 gl.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Goriškem. V šolskem okraju goriške okolice razpisujejo se s tem: a. Učiteljske službe v občinah III. vrste v Peumi in Batah, v občinah IV. vrste

*) Glej »Kazavec«.

v Kozani in Gabrijah. — b. Podučiteljsko mesto v občini II. vrste v Černičah. — c. Služba učiteljice v šol. občini II. vrste v Ajdovščini in č. službi učiteljic v šolskih občinah III. vrste v Mirni in v Solkanu.

Dohodki tih služeb so določeni v §§. 22, 30, 33, 36, in 39. deželne šol. postave 10. marcija 1870. V pomanjkanju sposobnih ponudnic pod č. razpisanih služeb, namestili se bodo tudi podučitelji z letno plačo gl. 300.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanega službovanja, naj dalje do 25. oktobra t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj uložijo prošnje po njim predstavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajni šolski svet v Gorici dné 12. septembra 1874.

Na Štajarskem. Na trirazrednej ljudske šoli pri sv. Duhu v Ločah (Hl. Geist bei Loče), v Konjiškem okraju, se razpisuje podučiteljska služba letnoj služnino 440 gl. Prositelji, ki morajo biti zmožni v govoru i pisavi slovenskega i nemškega jezika, imajo svoje prošnje po predstavljeni šolske gosposki najdalje do 20. oktobra t. l. odposlati krajnemu šolskemu svetovalstvu pri sv. Duhu v Ločah.

Okrajni šolski svet Konjiški dné 16. sept. 1874.

— Na 4razredni ljudski šoli v Ljutomeru podučiteljska služba s postavno plačo po II. plačilni versti. Prošnje do 15. oktobra pri okrajnem šolskem svetu v Ljutomeru.

Na Kranjskem. Na novo-uredjeni 4razredni ljudski, poprej rudniški šoli v Zagorji, (Töplitz-Zagor) nadučit. služba, l. p. 500 gl., opravilne doklade 100 gl. iz braterne matice 120 gl. in stanovanje; 2 učit. službi po 500 gl. in 1 učit. po 400 gl. in za vse doklade po 60 gl. in prosto stanovanje. Prošnje okrajnemu šolskemu svetu v Litiji do 20. oktobra 1874.

— Definitivna služba nadučitelja v Dobrepoljah (Gutenfeld) z letno plačo 500 gl. in funkcijalno doklado 50 gl. je z dopisom kočevskega okrajn. šolskega glavarstva od 30. avgusta t. l. razpisana. Farno predstojništvo v Dobrepoljah naznanja, da zamore novi nadučitelj prevzeti tudi službo organista in pevca, in da bi za to opravilo imel ravno tisto plačo, ki je bila do sv. Jurija 1874 v navadi. Opomni se, da je bila zvezana služba nadučitelja in organista v Dobrepoljah ena najboljših na Kranjskem, in bo tudi še zanaprej. — Toraj se bo na prosilce v orgljanju in petju zvedene poseben ozir imel.

Premembe pri učitelstvu.

Gsp. Jakob Predika, poprej na meščanski šoli v Celji, je glavni učitelj za slovenski in nemški jezik na možkem učiteljsčju, gsp. Janez Kronberger iz Gradca je glavni učitelj za prosto risanje in matematiko na ženskem učiteljsčju; gni. L. Klemenčič in J. Šukle, le-ta poprej v Celovcu, ste učiteljici na ženski vadnici. Na c. k. rudarski šoli v Idriji so učitelji: g. g. Jakob Inglič, tudi vodja, Anton Levstik, Alojzij Novak, vsi poprej zač. v Idriji in gsp. Ignacij Božič iz Sodražice; učiteljice pa gne.: Marija Krašner, Marija Jäckl, obe poprej začasno, in Marija Krašner, poprej učiteljica v Radgoni na Štajarskem.

Listnica vredn. Slavn. c. k. okraj. šol. svetovalstva, ki nam pošiljajo nefrankirana naznanila, vljudno prosimo, naj blagovole napisu pristaviti: „In Schulsachen — amtlich“ — sicer plačamo mi kazen. Saj veste, gospoda, per externa regitur mundus.

☛ Današnji list ima odlomek „šolske postave“, pridjan mu je tudi „Kazavec“ št. 1., 4 strani.